

Powołanie Narodowej Akademii Nauk w Republice Federalnej Niemiec

Jednym z niewielu rozwiniętych krajów świata, w którym nie było ogólnopństwowej, czy ogólnonarodowej, akademii nauk była do niedawna Republika Federalna Niemiec. Wynikało to w decydującym stopniu ze struktury federalnej państwa, w którym dużą rolę odgrywają regiony (kraje), o nie w pełni jednolitym stopniu autonomii. Stąd też ukształtowane historycznie ale utrzymujące się nadal akademie regionalne, których zakres oddziaływania i kompetencji nie pokrywał się z możliwościami i znaczeniem akademii ogólnonarodowej. Ze względu na oczywistą konieczność istnienia centralnej akademii jako w pełni uprawnionego reprezentanta nauki w skali międzynarodowej, toczyły się, jak wspominałem w opracowaniu dotyczącym Niemieckiej Akademii Przyrodników – Leopoldina, od kilku lat dyskusje, na temat możliwości powołania w Niemczech na bazie Leopoldiny narodowej akademii nauk [2]. Proces ten został zakończony 14 lipca 2008 r., w którym oficjalnie nominowano Niemiecką Akademię Przyrodników – Leopoldina, Narodową Akademią Nauk.

Uroczystość odbyła się w Halle (Saale) z udziałem prezydenta państwa, prof. dra Horsta Köhlera, premiera Saksonii, prof. dra Wolfganga Böhmera, dr Annette Schavan, Federalnego ministra edukacji i nauki, oraz licznych gości honorowych, w tym kilkudziesięciu prezydentów i przedstawicieli akademii nauk wielu krajów Europy i krajów pozaeuropejskich.

Jak podano, dotychczasowa struktura Akademii Leopoldina nie ulegnie zasadniczej zmianie, natomiast odmienna będzie jej funkcja i zakres działania. Oczywiście członkowie Leopoldiny tak z Niemiec, jak i z innych kra-

jów, w liczbie przeszło 900, zostają członkami Narodowej Akademii Nauk Niemiec. Wybór nowych członków Akademii będzie nadal dokonywany w sposób formalny. Tylko członkowie Akademii mogą zgłosić nowego kandydata, którego wniosek zostaje przesłany do zaopiniowania przez wszystkich członków sekcji właściwej dla działalności naukowej kandydata. Na tej podstawie prezydium Akademii podejmuje ostateczną decyzję. Na razie nie przewiduje się zwiększenia liczby sekcji (obecnie 28), których zakres, oprócz nauk przyrodniczych, dotyczył także informatyki, teorii nauki, ekonomii, nauk technicznych, empirycznej socjologii i kulturoznawstwa [1]. Niewątpliwie w przyszłości możliwy jest rozwój Akademii w kierunku dalszych dyscyplin naukowych.

Kierownictwo Narodowej Akademii Nauk z mandatu walnego zgromadzenia sprawować będzie, jak dotychczas, prezydium. W skład prezydium wchodzi prezydent, czterech wiceprezydenci, dwóch sekretarzy i pięciu dalszych członków wybranych przez senat składający się z przedstawicieli poszczególnych sekcji naukowych Akademii. Dodatkowo do senatu należą po jednym delegacie z Austrii i Szwajcarii oraz w liczbie poniżej dziesięciu osoby reprezentujące organizacje badawcze i wspomagające naukę. Wybrany w roku 2003 prezydent profesor Volker ter Meulen z Würzburga będzie nadal pełnił tę funkcję w Narodowej Akademii Nauk Niemiec.

W najbliższej przyszłości nie przewiduje się, aby Akademia utworzyła własne instytuty naukowe. Stąd też nastawienie na ścisłą współpracę z Towarzystwem Maxa Plancka, posiadającym sieć instytutów badawczych w Niem-

czech oraz na współpracę z uniwersytetami i z wyższymi uczelniami technicznymi w Niemczech i w innych krajach, zwłaszcza sąsiednich. Akademia kieruje do tych instytucji, wykorzystując system stypendialny, młodych pracowników naukowych.

Ponieważ siedzibą Akademii jest Halle (Saale), stąd też ważne znaczenie ma współpraca z Uniwersytetem Halle – Wittenberg im. Marcina Lutra oraz z parkiem badawczo-rozwojowym i technologicznym w Halle (Campus Weinberg). Jest to bardzo interesująca struktura grupująca sieć uniwersyteckich instytutów wysokiej technologii, małych i średnich przedsiębiorstw, kliniki uniwersyteckiej oraz Wyższej Szkoły Artystycznej i Projektowania. Współpracująca z parkiem grupa ekspertów zajmuje się szczególnie transferem osiągnięć naukowych i technologicznych do przemysłu i innych działów gospodarki, z maksymalnym ograniczeniem przeszkód biurokratycznych. Ma to zapewnić pełną kreatywność i innowacyjność badań.

Cele statutowe Narodowej Akademii Nauk Niemiec nie różnią się od zasad działania akademii w innych państwach. Zadaniem podstawowym jest przedstawicielstwo nauki niemieckiej w świecie. Obowiązki te spełniała już częściowo Akademia Przyrodników Leopoldina, współpracująca z europejskimi i pozaeuropejskimi gremiami, takimi jak Rada Doradcza Europejskich Akademii Nauk (EASAC – *European Academies Science Advisory Council*), Federacja Europejskich Akademii Medycznych (FEAM – *Federation of the European Academies of Medicine*), Rada Międzyakademicka (IAC – *Inter Academy Council*). W zadaniu tym Akademia będzie współpracować z Niemiecką Akademią Nauk Technicznych (Acatech) i akademiami regionalnymi.

Dalszym podstawowym zadaniem, zresztą powiązany z poprzednim, jest funkcja opracowywania dla organów rządowych i parlamentarnych, tak w skali państwowej, jak i międzynarodowej, ekspertyz naukowych dotyczących podstawowych problemów rozwoju współczesnego świata. Ekspertyzy te stanowią również materiał wykorzystywany na corocznych spotkaniach grupy państw G-8. Zagadnienia te zostały szeroko przedstawione w wykładzie wygłoszonym na uroczystości inauguracyjnej przez prof. dra Julesa Hofmanna, prezydenta Akademii Nauk z Paryża. Nie mógł on wymienić wszystkich problemów wymagających rozwiązania. Zwrócił on jedynie uwagę, że wśród podstawowych zagadnień globalnych nasuwa się pytanie, jak pogodzić wzrastającą liczbę ludności świata z niezbędnym ograniczeniem zużycia energii i zmniejszeniem wytwarzania dwutlenku węgla. Podkreślił on również, że nie można uciekać od zagadnień bardziej wąskich, ale o dużym znaczeniu dla ludzkości, takich jak problem starzenia się społeczeństw, czy nowe perspektywy terapeutyczne wynikające, np. z badań nad komórkami macierzystymi, a także zagrożenia, jakie niosą nowe, czy raczej aktualnie szerzące się, choroby zakaźne.

Narodowa Akademia Nauk w Niemczech deklaruje chęć pogłębionej współpracy z akademiami, szczególnie krajów Unii Europejskiej, stąd też zapewne Polska Akademia Nauk będzie cennym partnerem.

Piśmiennictwo

- [1] *Leopoldina. Struktur und Mitgliederbestand Deutsche Akademie der Naturforscher Leopoldina*, Halle/Saale. Leopoldina 2005.
- [2] M. Wender: *Leopoldina – Niemiecka Akademia Przyrodników*. „Nauka”, 2006, 156-158.